

FOLKLORUN TANIMI

Yazan: Francis LE UTLEY*
Çeviren: Tuba SALTİK ÖZKAN**
Redaktör: Evrim ÖLÇER ÖZÜNEL***

Folklor, dilbilimi ve ortaçağ edebiyatı ile ilgili çalışmaları ile tanınan Francis Lee Utley, Ohio State Üniversitesi İngilizce bölümü üyesidir. Wisconsin eyaletinin Watertown bölgesinden olan Utley, lisans diplomasını Wisconsin Üniversitesi'nden almış, master ve doktora derecelerini de Harvard Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Guggenheim vakfı tarafından üç kez Avrupa'ya araştırma bursu verilerek gönderildi. Avrupa'ya yaptığı seyahatler ve oradaki çalışmaları, iki kitap ve akademik dergilerde yayımlanmış birçok yazıyla sonuçlandı. Kitaplarından "The Crooked Rib" kadınlar üzerindeki ortaçağ hicvi ile ilgili bir çalışmadır. Bunların yanı sıra, Thoreau, Caucher, dini edebiyat, siyasi çalışma ve ifadelerle, mit, folklor, yapısal dilbilim ve estetik konularına da çalışmalarında yer vermiştir. Profesör Utley 1950'den 1952'ye kadar Amerikan Folklor Derneğinin başkanlığını yapmıştır.

Folklor kelimesini duyan herkes, içgüdüsel olarak ne anlama geldiğini bilir; tıpkı şiirle ilgilenenlerin şiirin ne olduğunu bilmesi gibi. Aslında, her iki kelimeyi de layıkıyla tanımlamak oldukça zorlu bir iştir. Buna karşın, "elektron", "sodyum klorür", "aslan" gibi kelimeleri tanımlama çabası çok daha kolay bir hedefdir. İşte ben de bir keresinde böylesi bir çabaya girerek folklorun tanımını "sözlü olarak aktarılan edebiyat" olarak yaptım. Bu tanımlama, işlevsel tanımlama olarak

bilinen bir tanımlamadır ve en azından, benim gibi hem yazılı hem sözlü edebiyatla ilgilenen aynı zamanda da batı medeniyetinin özel bir alanında çalışmakta olan Amerika'dan gelmiş biri için işe yarar.

Bu, sözlü edebi kültüre metin analizleri, masalların tarihsel ve kültürel açıdan incelenmesi gibi farklı yöntemlerle yaklaşan diğer uzmanların da rahatlıkla kullanabilecekleri bir tanımdır. Birçoğumuz folklor sahasında yapılacak ciddi çalışmalar sonucunda, uzlaşabileceğimiz bir tanıma erişebileceğimiz konusunda hemfikirdir. Eğer folklor sadece yazılı kültürün farklı bir formuysa Cindrella gibi masallar rahatlıkla Shakespeare'in Kral Lear'ının yerine veya onun yanında incelenebilir, ki bu masalarda Cindrella, Cordelia; gururlu ve kibirli babalarına, hiç önem vermedikleri gündelik öğünlerin içindeki basit nesnelere ne kadar önemli olduğunu göstermekte ve babalarına olan sevgilerinin de tıpkı bu nesnelere gibi dürüst ve ikiyüzlülükten uzak, basit fakat çok içten olduğunu anlatmaktadır. Edebiyatçılar folkloru reddetmemelidirler.

Folkloru antropolojiden ayırmak zordur. Amerika'ya özel bu durumu Avrupalılar anlayamayabilir. Bir Alman için "Volkskunde", köylü ve kırsal kesimde yaşayan insanlarla ilgili olarak yapılan kültürel bir çalışmadır. Öte yandan "Völkerkunde" bizlerin etnoloji olarak

* Francis Le Utley, *American Folklore*, Edited by: Tristrom Coffin, Voice of American Forum Series, 1968.

** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

*** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı Doktora Öğrencisi

nitelediği alandır. Bu alan Avrupa dışı medeniyetlerin (Hint, Çin gibi yüksek Medeniyetler ve Afrika pigmeleri, Pueblo, Trobriand Adaları gibi saklı kalmış kültürler) bir incelemesidir. Amerika’da, Avrupa’daki gibi bir köylü sınıfı yoktur. Bunun nedeni, zencilerin, göçebe işçilerin ve yerli işçilerin kullanılması ve devamlı hareketli bir sınıfın olmasıdır. Durum böyle olunca Amerika’da Avrupa’daki gibi, bir tarla kırsal kültür geleneği oluşmamıştır. Bu arada günümüzde Avrupa ve Asya’da köylü kesimin ve yaşam tarzının şehir yansıtması karşısında gerilediği bir gerçektir. Yine de Amerikalılar, diğer ülkeleri ziyaret ettiklerinde, yerel festivallerin, halk türkülerinin zenginliğine şahit olmakta ve eski kültürlerin Amerika’da olanın tersine tamamen yok olmadığını görmektedirler. Yine de durumun Amerika ve Avrupa’daki kadar baskın olmadığı birçok bölge vardır. Nitekim Mahatma Gandhi’ye batı medeniyeti hakkında ne düşündüğü sorulduğunda bunun iyi bir fikir olabileceğini söylemiştir.

Bununla birlikte çoğu birbirinden farklı olmasına karşın Amerikalılar, modern bilim ve endüstri kültüründen çok farklı ve hatta ona karşıt bir kültüre sahip olduklarına inanmaktadır. Amerika’da çalışmalar Avrupa’dan bazı durumlarda zor olmakla beraber birçok eyalette yerel halklarla ilgili bilgilerin olduğu arşivler, bu kültür ve geleneklerle ilgili enstitüler bünyesinde oluşturulmuş kayıtlar bulunmaktadır. Eğitim ve sosyal değişimin etkisi altında gelişen bu alanlar, halkbilimciler kadar antropologların da kullanım alanındadır. Bu ülkede Avrupa’dakinden farklı olarak esas kabul edilebilecek veri azdır. Amerika yerlilerinin linguistik ve kültürel yapıları, ataları ile ilgili kaynakları bulunmaktadır. Eastern Woodland, Iroquois, Plains, Californian ve diğer gruplar. Amerikalı beyazlarla yerlilerin tarihsel ilişkileri her zaman gurur verici olmamıştır. Fakat yine de, ant-

ropologların kendi kültürlerinin hoşgörüsünü aşan davranışları sayesinde değerli kazanımlar elde edilmiştir. Antropologlar yerlilerle birlikte yaşarken onların ilkel özgün kültürlerini olanca açıklığı ile incelemişlerdir. Bunu yaparken de bu kültürleri sömürü ve ilgisizliğe karşı desteklemişlerdir.

Bu alanı incelerken göreceğimiz ilk şey, halk kültürünü inceleyen Avrupalı öğrenciler gibi, Amerikalı halkbilimcilerin de antropologlardan önemli ölçüde yararlandıklarıdır. Dolayısıyla folklorcuların, antropologlar gibi, folkloru sadece “halk edebiyatı” olarak görmeleri sürpriz sayılmaz. Yerli kültürünü inceleyen öğrencilere göre folklor terimi edebi literatür anlamında özelleştirilmelidir. “Primitive lore”(ilkel bilgi) terimi genellikle folklorcular tarafından kültürün bütününe uygulanır. Ayrıca antropologlar da bunu doğru kabul ederler, Pueblo yerlileri ve Bushmen ve Andaman adalılarının kültürleri bizim varoluşumuz sebebiyle gelişmektedir. O yüzden “primitive” (ilkel) terimi doğru değildir. Böyle olabileceği gibi, batılı olmayan kültürün yerli edebiyatının bu kültürde farklı bir rol oynadığı düşünülebilir. Bu rol bizim sahip olduğumuz sanayi kültürünün eteklerinde olan sözlü edebiyatın rolünden farklıdır. Eğer “primitive lore” terimini kullanamazsak Longfellow’un “Hiawata” ‘ında topladığı masalları kapsamak için Richard Chase’in Virginia’dan topladığı ve kahramanının adına Jack dediği masallardan ayıramaz ve bazı temel fonksiyonel farkları göremeyiz.

Amerikalı halkbilimciler Franz Boaz’ın, kuzey Pasifik yerlilerinden olan North Pasific Indian, Tshimshians ve Kwakiutls’ larla ilgili çalışmalarından çok şey öğrenmişlerdir. Yakın zamanlarda Amerikalı antropologlar, folklorun sistematik kayıtlarını incelemişlerdir. Bu incelemede kaynak olarak, Finli halkbilimciler Krohn ve Aarne, Norveç’ten Re-

ider Christiansen ve Amerika'dan Stith Thompson, Archer Taylor'un çalışmaları kullanmışlardır. Amerika'da, masalların yanında halk kültürü ile ilgilenen daha eski bir gelenek de vardır. Bu alanda daha eski çalışmalar Avrupa'da yapılmıştır. Özellikle Danimarka'da Grundtvig, Olrik ve Dal; Almanya'da Erk, Böhme ve John Meier. 1930'lara kadar halk şarkıları ile ilgili çalışmalar, Harvard'da profesör olan ve İngiliz ve Amerikan kültürleri arasındaki devamlılığı gösteren Francis Jame Child merkezli yürütülmüştür. "Child"ın balad koleksiyonu, Philips Barry, Arthur Kyle Davis ve Helen Flanders'inkiler gibi bu alanda yeterli olmaktadır. Daha sonraları Alan ve John Lomax İle D. K. Wilgus'un çalışmalarıyla birlikte bu alandaki dikkatler Amerikalı zenci şarkılarına çevrilmiştir.

Halk edebiyatındaki bu profesyonel çalışmalardan sonra, antropologlar ve yazarları da içine alan folklor bilimcileri folklorlardan "sözlü olarak aktarılan kültür dışındaki herşeyi çıkarma eğilimine girmişlerdir. Bu konuda halen ne bir oy birliğine ne de bir tutarlılığa sahibiz. California Üniversitesinden William Bascom, önceleri daha dar olan tanımı kabul etmişken daha, sonra özdeyişleri de kapsayan "sözel sanat" tanımını, folklor yerine kullanmaya başlamıştır.

Bu tanımlar, uzmanlar arasında yapılan çalışmaları tanımlama açısından daha kullanışlı ve işlevseldir. Acaba tanımlama yaparken folklor veya sözel sanat deyimlerini kullanırken çok çeşitli gelenekleri, müzikleri, pazar törenlerini, dansları, el sanatlarını, tahıl ekme mevsiminde ay ışığının kaybolmasını beklemek gibi inanışları bu tanımlamaların dışında bırakabilir miyiz? Çoğu halkbilimci bu tür ifadelerin insan ruhu için ne kadar önemli olduğunun farkındadırlar. Yine de folklor, sistematik bir tanımlama için antropologları beklemektedir. Her ne kadar antropologlar Melville Jacobs'un sos-

yolojik ve Ferudgen Clackamas metinleri, Alan Dundes'in yapısal okumaları (ki Levi-Strauss ve Propp'tan ilham almıştır) bize kültürler arası değerlendirmelerde yardımcı olsa da tüm Amerika'nın halk kültürünün açıklanmasında yereli olmamaktadır. William Bascom ve Melville Herskovits örneklerinde görüldüğü gibi, bu uzmanlar zencileri incelemişlerdir. Ne var ki, bu grup sadece Afrika kökenlileri içine almaktadır. Bu alanda çalışma yapan uzmanların zencilerle olan iletişimlerine saygı duymaktayız. Fakat sadece bu çalışmaları esas aldığımızda, bir zamanlar İngiliz ve İskoç aydınların Amerikan kültürü için yaptıklarına benzer çağdışı yorumlar yapma yanlısına düşeriz. Antropologlar Amerikan Halk Kültürünü görmezden geliyorlarsa, tıpkı geçmişteki halk bilimciler gibi halk yaşantısını da görmezden geliyorlar demektir.

"Sözel olarak aktarılan edebiyat" tanımından yola çıkarak yapılan çalışmalar hem folklor hem de edebiyat alanına hükmettiği için dikkatli bir inceleme gerektirir. Fakat bu, kitabın kapsadığı yetersiz bir tanımdır. Folklorla ilgilenen okullar artık gündelik yaşamı oluşturan maddi öğelere ve halk yaşamına daha fazla önem vermeye başlamıştır. Warren Roberts'ın yerel mimari ile ilgili çalışmaları, Austin Fife'in ot yığını tiplerini sınıflandırması, Louis Jones ve Cooperstown'daki köy modelleri Don Yoder'in Pannsylvania Alman kültürü ile ilgili çalışmaları bize artık folklorun kendisinin incelenmesinin yanında, folkloru çevreleyen fiziksel koşulların da incelenmeye başladığını göstermektedir. Çoğu uzman, yerel inançlarla ilgili olarak iyi organize edilmemiş çalışmalar ortaya koymaktadır. Bizim ihtiyacımız olan ise, Wayland Hand'ın yaptığı gibi Almanya ve İsviçre'nin mükemmel folklor atlaslarını incelemek ve yeni çalışmalar yapmaktır. Hand'ın iki cilt olan "Popüler İnanışlar ve Kuzey Caroline'dan Batıl İnançlar" adlı eseriyle Frank

C. Brown'un Kuzey Caroline folkloru ile ilgili son yedi edisyonu bize, bu şekildeki 8.500 inanın düzenlenmesi ve doğrulanması hakkında ne yapılabileceğini gösterir. Bu çalışma "Eğer bir horoz trabzanda öterse bu ölümün işaretidir.", "Kuzey rüzgarı estiğinde balıklar oltaya gelmez" gibi inanışları içine almaktadır.

Aslında bir kişi, çalışmasını masal ve baladlara da yoğunlaştırabilir. Ama öğrencilerinin, diğer yazılı türler, yazılı olmayan halk sanatlarını, geleneksel inanışları, gelenekleri, el sanatlarını, ve bu insanların yaşama şeklini ve alt kültürlerini kısaca hepsine birden folklor dediğimiz olguyu öğrendiklerine emin olmalıdır.

Hali hazırda yapmamız gereken, halk kavramını ve onun işlevleri olan geleneksel durumları (ki ev yapımı, ahşap bir yabanın imal edilmesi süreci bir Mardi Gras kutlaması Mark Twain'in Golden Arm'ına modellik eden "You Got It" gibi masallar) tanımlamaktır. Bir anlamda her birimiz belli bir gelenek ve sözel mirasa sahip bir halka mensubuzdur. Fakat hepimiz halkın yaratıcı bireyleri ya da aktif geleneğin taşıyıcıları arasında olmak durumunda değildir. Bağımsız bir sözlü gelenek ve gerçek bir yerel kültürü ancak kitapların ve medyanın en az etkin olduğu bölgelerde bulabiliriz. Örnek olarak Ozarks ve Kentucky tepeleri gibi izole dağ toplulukları Georgia adası ya da Newfoundland gibi deniz toplumları California'nın meyve hasatçıları gibi göçebe işçiler, Maine'nin oduncu toplulukları ya da batı bölgelerindeki hayvancılıkla uğraşan topluluklar verilebilir. Baskın kültür hemen her zaman altkültürleri yok etmiş ya da önemli oranda zayıflatmıştır. Fakat biz halkbilimcilerin bu yerel kültürlerin tamamen kaybolacağı endişesi şehirlerin baskısından kaçıp izole topluluklar kuran bireyler sayesinde boşa çıkmıştır.

Amerika'nın yerel kültürleri üzerindeki diğer bir baskı; Yunan, Polonya Ya-

hudi, İskoç, Çin, Japon İtalyan, İrlanda ve diğer göçmen gruplarından gelmektedir. 1920'lerde bu gruplar Amerikalılaştırma politikasına tabi tutulmuştur. Günümüzde ise bu alt kültürler tekrar atalarının kültürüne dönmektedir. Bu durum, Amerikalı halkbilimciler için geniş bir inceleme alanıdır. Detroit'ten Thelma James'in Ermeni ve Polonyalı gruplar üzerinde, öğrencileri ile birlikte yaptığı çalışmalar ve yine Linda Degh'in Macar göçmenleri üzerinde, Jonas Baly'in de Litvanyalı göçmenler üzerindeki araştırmaları bu alanı aydınlatmaya çalışmaktadır.

Halkı bir alt kültür olarak tanımlarken onu kesinlikle küçümsememeliyiz. Ozarkların veya Black Belt'lerin folklorundan bahsederken, onları modern kültürün dokunuşundan tamamen uzak olduğunu ve bunun onlar için sadece bir dezavantaj olduğunu düşünmek yanlıştır. Bu toplulukların yaşamlarındaki gelenekler, sanatsal çalışmalar, fonksiyonel bir rol oynamakta, izole yaşamlarını kolaylaştırmaktadır. Birçok şehirli için ateşte kızartılmış biberle harmanlanmış janbon çok çekici bir lezzettir. New Orleans'ın Mardi Gras'ı da aynı şekilde sadece ticari sonuçları ile değil bu festivalin şehirli kültürü ile yakınlaşmaya vesile olması gibi nedenlerle oldukça etkili bir role sahiptir. Amerikan halk şarkıları artık dünya çapında pazarlanan ve çok iyi gelir getiren çalışmalar olmuştur.

Bilimsel bir bakış açısı söz konusu olduğunda folklor ürünlerini abartmak kadar onu küçümsemek de yanlıştır. Çok çeşitli halk şarkıları (folkrock, bluegrass, punist) piyasalarda patlama yapmakta, çok ciddi satış rakamlarına ulaşmaktadır. Amerika'daki ticari piyasa ister denizci, ister kovboy, ister oduncu olsun onların memleketlerindeki folklordan uzak ve farklıdır. Bu farklılık bazı öğrencilerin belki de gerektiğinden daha sert bir şekilde "fakelore" hakkında konuşmalarına

sebepler olur ve televizyona ve gazetelere çıkan her şeyi otantik olmadığı için berbat olarak nitelerler. Fakat bu aynı zamanda ticari olarak pazarlama sonucu geniş kitlelere ulaşan gazete ve televizyonlarda boy gösteren, topluma yayılan bu eserlerin, bazı uzmanlar tarafından otantik olmamakla suçlanmasına neden olmaktadır.

Gerçekten de gençler sakal uzatıp, on saatlik bir dersin ardından folk gitarla eserler icra etmeye başladıklarında öğretmenleri tarafından otantik olmakla ödüllendirilmektedir. İnsanlar bu işi sadece bireysel amaçları uğruna yapmaktadırlar. Genç bir öğrenci, Dave Van Ronk'un "Mack The Knife" adlı şarkıyı Louis Armstrong'dan daha otantik çaldığını ifade etmektedir. Dave Van Ronk ırk olarak bir beyazdır ve birçok genç gibi zenciler için yapılacak bir jestin, insan hakları hareketleri için çok yararlı olacağını düşünmektedir. Dave Van Ronk bu nedenle zenci blues müziğini icra etmektedir. Öte yandan, Armstrong'da her ne kadar "Mack The Knife"ı çalarken ruhlar dünyasını ve sömürü düzenini anlatıyor olsa da, o da aynı ticari kaygılara sahiptir. Armstrong'un aynı amaçlarla bestelediği "Blueberry Hill" adlı parça bir halk şarkısı değildir, "The Three Penny Opera"dan bir ariyanın Bertolt Brecht, Kurt Weill ve 18.yüzyıl oyun yazarlarından John Gay'in eserlerinin bir karışımı niteliğindedir. Bu şarkının üstün başarısı yine duygusal melodisinden değil de insanlığın kötülüğünü anlatan hikayesinden kaynaklanmaktadır.

Ve köpek bahçı dişleriyle
Görünen onlar sadece
Ve Macheath bıçağı ile fakat
Kimse bilmez nerededir diye

Dave Van Ronk'un da Armstrong'un da düşüncelerindeki ironi, gençlere bu şarkıyı çaldıkları zaman aynıydı. Van Ronk'un daha az başarılı bir sanatçı olmakla birlikte gençler arasında daha po-

püler olduğu şüphe götürmez. "Mack The Knife", entelektüeller için sadece popüler bir halk ezgisiyken Armstrong için New Orleans'dan ayrılırken bestelediği modern bir caz parçası olmakla birlikte, kendi yerel motiflerini taşımaktadır. Bu nedenle Van Ronk parçayı icra ederken halk ezgisinin otantikliğinden uzaklaşabilmektedir. Yine de bu performansının kötü olduğu anlamına gelmez. Ben şahsen Van Ronk'u beğeniyorum.

Bu uzun paragrafları yazmamın amacı, kendi zararlarına olan halk ezgilerini yeni yöntemlerle düzenlenmesine ilgisiz kalan halkbilimcilerin dikkatini çekmek istememdir. Avrupa'da da halk ezgileri tekrar bestelenip düzenlenmekte ve çok özel bir tat vermektedir. Sir Walter Scott'un "Kinmont Wille"i yeni bir bestedir. Coleridge'nin "The Rime of the Ancient Mariner" ya da Heine'nin "Die Lorelei"si ya da Beranger'in şarkıları gibi tekrar düzenlenmiştir. Yine Scott'ın "Wife of Ushers Will" ve rahip Percy'nin Sir Patric Spens'i de tekrar yazılıp düzenlenmiş eserlerdir. Öyle ki, nerede yerel motifin bitip nerede yazarın yorumunun başladığını anlamak imkansızdır. Alman, İngiliz ve Amerikalı besteciler "Edward", "The Foggy Dew", "The Old Ark's A-Moverin." gibi parçaları kendi halk müzikleri ile bestelemişlerdi. Daha önce de Bach aynı olayı gerçekleştirmişti. Sonuç olarak elde edilen sanattır ve bir sanat teorisine göre entelektüel olarak daha aşağı kesimlerden ilham almadığı sürece elit entelektüel müzik son derece rafine kalmaktadır.

Bazı istisnalarla birlikte Amerikan halk kaynaklı şarkılar kovboyların, yerlilerin buffalo derisi yüzücülerinin, balıkçıların, oduncuların ve işçilerin kültüründen derlenmiş ezgilerdi. 20. yüzyılda bu ezgiler taklit edilmeye başlanmıştır. Genç bir sanatçı zenci sanatçıyı bir diğeri Woody Guthrie'yi taklit etmektedir. Bilindiği gibi Woody Guthrie zengin bir yerel re-

pertuara sahip, 1930-40'larda New York'ta protest müzik yapan, şu anda ise amansız bir hastalıkla pençeleşen, orjinal ve geleneksel şarkılarıyla çok sevilen bir sanatçıdır. Jack Elliot ve ilk zamanlarında Bob Dylan, Woody Guthrie'yi örnek alan sanatçılardan sadece ikisidir.

Halk kaynaklı müzik en az Schubert'in sanatsal eserleri kadar ya da İngiliz Cecil Sharp tarafından Kuzey Appalachianlarından kaydedilen halk şarkıları kadar değerli çalışmalardır. Şu farkla ki, başka bir ilham farklı bir duyuş, farklı bir besteleyiş yöntemi ile oluşturulmaktadır. Halk şarkılarını bir kısmı (Perroult'un Little Red Riding Hood gibi) bestelenmiştir. Fakat halk şarkılarının ve masallarının büyük bir kısmı isimsiz, mütevacı bir kişi tarafından sözlü olarak, ortak formüller ve konular kullanılarak sözlü ve müzikli olarak aktif gelenek taşıyıcılarına ulaştırılırlar. Gerçi Edvard Ives, orman ezgilerinin çoğunun anonim olmadığını belirtse de çok büyük bir bölümünde ne yazar adı ne de zaman ve yer bilinmemektedir. Eğer şanslıysak bazı durumlarda bu eserlerin bir kısmının kaynağını bulabilmekteyiz. Hoodie Ledbetter'in Lomaxlarla ilgili çalışmaları Mark Azadovsky'nin Sibiryalı Vinokunova ile ilgili çalışmaları yine Linda Degh'in Macar Szeklerinin son köyü olan Kakasd'la ilgili Frau Palko çalışmalarında olduğu gibi. Bu yaratıcılarla gerçek folklor sahasına yaklaşabiliriz. Sınıfsal yapıların daha hiyerarşik olduğu ve eğlencenin daha az özelleştiği bu zamanlardaki masallar ortaçağın balad devrinden daha farklıdır. Bu devirler basılı kitapların ve kurulu orkestraların olduğu Rönesans'tan öncedir.

Bu açıklamalardan sonra folklor için şunları söyleyebiliriz; temel olarak folklor ağızdan ağıza sözcükler yoluyla yayılan sözlü gelenek demektir. Yazılı olmayan bu eserler üzerinde çalışmak bize daha fazla bilgi ve bu bilgilerin kullanışlı bir sınıflandırmasını sağlayacaktır. Bu ezgile-

rin beste ya da çeviri olmasının bir önemi yoktur. Yeter ki sözlü olsun; bir halk masalı Paruoult yada Southey kaynaklı olabilir ve hala insanların dilinde söylenebilir. Bir halk ezgisi 18. yüzyıl müzik salonlarından ya da 19. yüzyıldan bir saz şairinin gösterisinden gelebilir. Bir masal, Macar kitaplarında yazılmış olabilir, oradan uzman bir kişi tarafından okunulup dinleyicilerle paylaşılır ardından bir aktif gelenek taşıyıcısı tarafından yeniden söylenir daha sonra da halkbilimciler tarafından hayata geçirilebilir. Ya da bir halk şarkısı Batı Virjinya'da dans kitabına sözlü kaynaklardan alınmış, buradan New York veya Londra'da yazıya geçirilmiş veya şarkıcılardan alınmış olabilir. Eğer bu çalışma tekrar sözlü geleneğe dönüşürse o hala bir halk şarkısıdır. Yine de birisi çıkıp bir masalın, halk şarkısının bir biyografiye sahip olması gerektiğini, yazınsal olmayan veya yarı yazınsal olan bir toplumdaki kaynaklanması gerektiğini söyleyebilir. Belki bunlar müstehcen ya da iftirah olmasından ya da başka bir nedenden dolayı yazılmaya uygun değildir. Bu bir anlamda doğrudur. Halk ezgi ve hikayeleri kent kültüründe benimsediklerinde o kültürün malı gibi görünebilmektedirler. Fakat ne olursa olsun yine de o eserlerin, mısır likörü içen, tahta sabanlar kullanan, oduncu kahveleri -ki sülfirik asit kadar serttirler- gerçek yerli toplumlarda kendilerine ait bir yerleri her zaman olacaktır. Bizler, onu taklit edebiliriz fakat ne yaptığımızın farkında olarak.

Bu farkındalığı bize sağlayacak olan folklor bilimidir. Bir fizyolog insanın yaşam işlevlerini konu edinirken, halkbilimci kendine folkloru ya da sözselsel dinsel durumları konu edinir. Halkbilimciler birçok türü sınıflandırır, tanımlar ve inceler; popüler uluslar arası masallar (Märchen) halk şarkıları, şakalar, hayvan masalları, baladlar, halk şiiri, mitler gibi alanları konu edinir. Aynı zamanda ken-

dine halk inançlarını sihir, cadılık sanatları, tarım hayvancılık, göçebe işçilik sanatları, atasözleri, bilmece ve ninnileri de konu edinir. Bir halkbilimci ayrıca sözlü geleneğin, doğası tarihsel gelişimi hukuki etkileri ile ilgilenmelidir tıpkı Jan Vansina'nın yaptığı gibi ve yine halkbilimciler Chaucer ve Boccaccio'nun hikayelerindeki gibi Shakespeare ve Moliere'in oyunlarındaki Tolstoy'un dedektif hikayelerindeki Joe Hill'in şiirlerindeki masalların dönüşümüne de kayıtsız kalmamalıdır.

Çalışmalar sırasında, yaptığı etkinlikleri parçalara ayırmalı ve bir hikayenin şarkının yapısı ve kaynağını araştırırken tarihi ve coğrafi bilgilerle donanmış olmalı Freud'un merhametine, Jung'un arketipik hassasiyetine, Marks'ın ekonomiyle ilgili ince düşüncesine sahip olmalıdır. Folkloru hiçbir zaman saçma inanışlar, kötü bir bilim dalı, bir aptallık, vahşilik olarak görmemelidir. Bulabildiği her ayrıntıyı araştıracaktır. Bunu yaparken bu ayrıntıların semantik veya resmi veya fonksiyonel bir doğaya sahip olmalarından dolayı bir ayırım yapmamalıdır. John Stuart Mill'in tüm bilimler için önerdiği tümevarımsal yöntemi kullanarak bir tanıma, bir listeye ulaşmalıdır. Pasifik yerlilerinin ve Fransızca konuşan Kanadalıların geleneklerini, sözel kültürlerini bilen bir antropolog ve halkbilimci olan Marie Leach'in Folklor Sözlüğü; Mitoloji ve Efsane adlı eserinde yer alan bir metinden alıntı yaptım.

“Bir çocuğa ninni söylendiğinde ya da bilmece, tekerleme şarkılar ile eğlenildiğinde okulda özdeyişler fabllar anlatıldığında, şarkılarda danslarda eski geleneksel oyunlarda, her yıl yapılan festivallerde, bir annenin kızına nasıl dikiş nakış yapılabileceğini, ekmek ya da eski bir kek tarifini nasıl hazırlayacağını anlattığında, bir marangoz nasıl bir ev ya da ambar yapılabileceğini anlattığında, karşımıza gerçek dokusuyla ve dokunduğu

her materyali kendine katan yöntemleriyle folklor durmaktadır. Folklor eski modadır. Seri numaraları patentleri standartları etiketlenmiş ürünlerin egemenliği olan modern yaşantı ve endüstri karşısında hızla geri çekilmektedir.”

Folklor sadece “sözlü olarak aktarılan edebiyat ” demek değildir. Bu tanıma ek olarak. Amerikalı oduncu kamplarını; protestan kiliselerini; çiftçi festivalleri ve fuarları, yayla şenlikleri, karnavallar balıkçıların etkinlikleri diğer milletlerden insanlara nostaljik gelen Amerikan yurttaşlarının yerlilerinin meclisleri gibi geleneksel organizasyonları da içine alan bir tanıma vardır. Şehir toplumları ve kolejli öğrenciler de belli bir folklor yapısına dahildirler. Tam bu yapı yazınsal olarak kayda geçirilmeli ancak kitaplarda sayfaların arasında donup kalmamalıdır.

Bizlerden, insanlık tarafından ne yazıldığı bilenler şunu da bilirler ki bunların yanında zihnimizin ve ruhumuzun bilinçaltımıza görünen ve bu iki hayatiyetime bağlı olarak verimli veya kısır kaynaklar durumuna gelen sahaları da incelememiz gerekmektedir. Bu hayati durum bazen halk şarkılarında ve masallarındadır. Bunlar Shakespeare ya da Homer'in eserlerinden daha az kusursuz degillerdir. Bu eserler devamlı olarak değişen standartların farkında olan, yabancılaşmış entelektüeller için aradıkları rahatlığı sağlamada en iyi ilaç olmak durumundadırlar. Nerede ne zaman bulunursanız oradaki sözlü gelenek folklorudur. Folklorun önemi Amerika'da ve tüm dünyadaki insanlığın ve toplumların oluşumunu sağlamasında yatmaktadır.